

AANTEKENINGEN BETREFFENDE EEN IN ZUID FRANKRIJKGEVONDEN THEBA.

Mijn hierna volgende bevindingen zijn bedoeld als een fingerwijzing en aansporing voor wie zich er voor interesseert en er dieper op kan ingaan dan ik zelve. Desbetreffend materiaal stel ik gaarne beschikbaar, gelijk ik mij-zelve hiervoor aanbevolen houd.

Nazomer 1957 trof ik in het dal van de Aude, Zuid Frankrijk, van Quillan tot enige km's stroomopwaarts boven Axat een Theba op diverse plaatsen aan, welke ik prima vista aan de hand van Germain (1931) gehouden heb voor Theba cemenalea Risso. Nader onderzoek wees uit dat de soort niet behoort tot het subgenus Theba s.s. van het genus Theba der subfamilie Thebinae, waartoe cemenalea gerekend wordt (evenals onze cantiana en carthusiana) doch tot het genus Metatheba (indeling Hesse 1931).

Theba s.s. is gekarakteriseerd door het bezit van een vaginale appendicula en het gemis van een penis-retractor. Metatheba mist het een en heeft het ander. Dus zeer kennelijke en gemakkelijk te constateren verschillen.

Nazomer 1958 dezelfde contreien bezoekende, heb ik meer bepaaldelijk op deze Theba gelet en bevonden, dat zij niet alleen langs de Aude en haar zijrivieren Rebenty en Salce doch ook in de Fenouillade (St Paul de Fenouillet en omgeving) algemeen voorkomt. Zo op vochtige plaatsen langs de stromen, in greppels, als hoger op de berghellingen in droger terrein, aldaar soms in gezelschap van Helicella's en Theba carthusiana in volle zonneschijn aan struiken en halmen klevend. In grootte en in pigmentering der dieren, van licht tot geheel donker, kan zij zeer variëren, juveniele dieren hebben een behaard huisje, en in de nazomer kan men ze aantreffen van geheel juveniel tot geslachtsrijp en volgroeid. Het huisje lijkt qua vorm op een kleine Theba cantiana met nauwe navel, de lip-vorming is meer als bij carthusiana doch zwakker en minder uitgesproken getint. In het veld zal zij vaak voor een wat hoog gewelfde Theba carthusiana aangezien zijn, althans de lichte, weinig gepigmenteerde dieren.

Het genus Metatheba heet een Oost Europese verspreiding te hebben, om de Zwarte Zee, Kaukasus en Krim. In het licht van deze verspreiding zou men voor het voorkomen van een representant in Zuid Frankrijk kunnen denken aan introductie, gezien echter het mij nu bekende grote areaal (ik meen achteraf ook leeg gevonden huisjes uit Villefranche sur Tet, P.O., en Carcassonne tot de soort te moeten rekenen) ben ik eerder geneigd aan te nemen dat het hier een anatomisch nog niet onderzochte soort betreft, welke schuil gaat onder een of meer van de vele uit Frankrijk beschreven of genoemde Theba soorten (zie Germain 1929, met vele afbeeldingen, en Germain 1931). Het zou mij zelfs niet verwonderen dat het toch cemenalea is, ook al geven Germain en Hesse van deze genitaal-tekeningen welke al heel veel aan Theba (Theba) cantiana doen denken. Het blijft immers altijd de vraag of de "echte" wel onderzocht is en dat ook Hesse op dit punt niet onfeilbaar is, wordt door Ortiz de Zarate (1950) aangenomen met betrekking tot Helicella arigonis Rossmässler, welke Hesse als een Helicella s.s. beschrijft, doch welke volgens Germain en O. de Zarate een Xeromagna soort is. Laatstgenoemde vermoedt dat Hesse Helicella (Helicella) pampelonensis Schmidt ten onderzoek in handen heeft gekregen in plaats van arigonis.

Dat uit een bekende verspreiding niet te spoedig geconcludeerd kan worden, blijkt m.i. ook met Euophalia rusinica (Bgt) uit de Pyreneeën, welke meestal als een variëteit van strigella is opgevat. Volgens O. de Zarate is deze echter onder te brengen in de sectie Harmonica Hesse 1931 van het genus Euomphalia s.s., voor welke groep eveneens een geheel oostelijke verspreiding, Zwarte Zee en Kaukasus, werd aangenomen. Zelve heb ik de door hem gesignaleerde verschillen tussen rusinica en strigella kunnen verifiëren bij vergelijking van door mij in de P.O., respectievelijk Denemarken verzameld materiaal.

Een soortgelijk geval leverde voor mij op een Helicella welke de heer Kuiper in het voorjaar van 1958 verzamelde in de Bouches du Rhône en de Var. Deze bleek mij te behoren tot het subgenus Xeropicta, gekarakteriseerd door vier symmetrisch gelegen pijlzakken en een peniale appendix, voor welke subgenus Hesse weer een oostelijke verspreiding aanneemt, oostelijke Middellandse

Zee en Zwarte Zee omgeving, met als meest westelijke representant een soort in Dalmatië en Kroatië. De heer Kuiper schreef mij, dat hij in dit geval ook introductie niet waarschijnlijk acht bij hetgeen hij van de verspreiding ervaren heeft.

De omstandigheden om de Middellandse Zee en Zwarte Zee zijn wel van dien aard dat over het gehele gebied het gros der soorten en soortgroepen kunnen leven. Zodat het in een bepaald geval altijd de vraag wordt of de verspreiding voldoende bekend geacht mag worden om tot introductie te concluderen ten aanzien van hetgeen plotseling ver verwijderd van de bekende verspreiding aangetroffen wordt, dan wel, of men veeleer aan een bijkende onbekendheid van de werkelijke verspreiding, heeft te denken aan hiaten aan onze kennis hiervan. In de hier gesignaleerde gevallen gaat mijn feeling meer in de laatste richting.

Dat ook in een land als Frankrijk, met een standaard compilatiewerk als van Germain, het laatste woord niet gesproken is wat de aldaar voorkomende soorten betreft, heb ik tijdens mijn laatste bezoeken aan Zuid- en Midden Frankrijk o.m. ten aanzien van diverse Helicella's ondervonden. Waarover nader bij andere gelegenheid.

Wat bovenbedoelde Theba nog betreft, om hiermee verder te komen zij m.i. een typen-onderzoek en conchologische vergelijkingen met de uit Frankrijk beschreven Theba-soorten te verrichten naast een vergelijking met de bekende Metatheba-soorten. Waarbij mogelijk kan blijken, dat met het ecarteren van als synoniem beschouwde soortnamen betreffende franse Theba's een kindje weggegooid is met het waswater.

D. Aten.